

FFI RAPPORT

ANALYSESTØTTE FOR FORSVARETS OPERASJONER - Et år ved Fellesoperativt hovedkvarter

FRIDHEIM Håvard

FFI/RAPPORT-2005/00012

**ANALYSESTØTTE FOR FORSVARETS
OPERASJONER
- Et år ved Fellesoperativt hovedkvarter**

FRIDHEIM Håvard

FFI/RAPPORT-2005/00012

FORSVARETS FORSKNINGSINSTITUTT
Norwegian Defence Research Establishment
Postboks 25, 2027 Kjeller, Norge

FORSVARETS FORSKNING SINSTITUTT (FFI)
Norwegian Defence Research Establishment

UNCLASSIFIED

P O BOX 25
 NO-2027 KJELLER, NORWAY
REPORT DOCUMENTATION PAGE

SECURITY CLASSIFICATION OF THIS PAGE
 (when data entered)

1) PUBL/REPORT NUMBER FFI/RAPPORT-2005/00012	2) SECURITY CLASSIFICATION UNCLASSIFIED	3) NUMBER OF PAGES 20
1a) PROJECT REFERENCE FFI-I/325101	2a) DECLASSIFICATION/DOWNGRADING SCHEDULE -	
4) TITLE ANALYSESTØTTE FOR FORSVARETS OPERASJONER - Et år ved Fellesoperativt hovedkvarter ANALYSIS SUPPORT FOR MILITARY OPERATIONS - One year at the National Joint Headquarters		
5) NAMES OF AUTHOR(S) IN FULL (surname first) FRIDHEIM Håvard		
6) DISTRIBUTION STATEMENT Approved for public release. Distribution unlimited. (Offentlig tilgjengelig)		
7) INDEXING TERMS IN ENGLISH: IN NORWEGIAN:		
a) <u>Operational Analysis</u>	a) <u>Operasjonsanalyse</u>	
b) <u>Concept Development</u>	b) <u>Konseptutvikling</u>	
c) <u>Experimentation</u>	c) <u>Eksperimentering</u>	
d) <u>National Joint Headquarters</u>	d) <u>Fellesoperativt hovedkvarter</u>	
e) _____	e) _____	
THESAURUS REFERENCE:		
8) ABSTRACT The report presents the results of a preliminary cooperation between the National Joint Headquarters (FOHK) and the Norwegian Defence Research Establishment (FFI) on analysis support for the planning and execution of military operations. Lessons learned from the cooperation are presented, and suggestions are made for the future collaboration between FOHK and FFI. FFI personell at FOHK have primarily worked on topics related to Concept Development and Experimentation. If FFI is to support operations planning and execution, there should be at least two analysts at FOHK, located in a cell reporting directly to the Chief of staff. The present solution, with one analyst, is too small to handle the complexities regarding operations planning.		
9) DATE 2005-01-05	AUTHORIZED BY This page only Jan Erik Torp	POSITION Director

ISBN 82-464-0911-5

UNCLASSIFIED

SECURITY CLASSIFICATION OF THIS PAGE
 (when data entered)

INNHOOLD

	Side	
1	INNLEDNING	7
2	HVORDAN BLE "ANALYSESTØTTE FOR FORSVARETS OPERASJONER" TIL?	8
2.1	KFOR5 – Norske analytikere i felten	8
2.2	"Analysestøtte for Forsvarets operasjoner" – Ambisjoner med arbeidet	8
3	ETT ÅR I STAVANGER	9
3.1	FOHK	9
3.2	Oppstart og organisering av arbeidet	10
3.3	Arbeidsoppgaver	11
3.3.1	Liaison FOHK/FFI	11
3.3.2	Web	11
3.3.3	Eksperimenteringsforslag	12
3.3.4	SAS-044	12
3.4	Erfaringer	13
3.4.1	Integrering og administrative forhold	13
3.4.2	Lojalitet	14
3.4.3	Størrelse på analysecellen	14
3.4.4	Lokalisering av analysecellen	15
4	FREMTIDIG ANALYSESTØTTE FOR FORSVARET	15
4.1	Ambisjon	16
4.2	Organisering og omfang	16
4.3	Oppgaver	17
4.3.1	CD&E	17
4.3.2	Analysestøtte til operasjoner	17
4.3.3	Analysestøtte ved øvelser	17
4.3.4	Nettverksbasert forsvar	18
4.3.5	Generelt liaison-element FOHK/FFI	18
5	KONKLUSJON	18
	Litteratur	20

ANALYSESTØTTE FOR FORSVARETS OPERASJONER - Et år ved Fellesoperativt hovedkvarter

1 INNLEDNING

Operasjonsanalyse (OA) er på langt nær et entydig begrep. I militær sammenheng defineres det ofte såpass generelt som bruk av vitenskapelige metoder for å støtte beslutninger. Normalt innebærer dette bruk av spesielle arbeidsteknikker og verktøy for å understøtte beslutninger med strukturert, sporbar og (ofte) kvantitativ informasjon. Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) har lenge drevet med OA, og for tiden ligger denne aktiviteten i hovedsak under Avdeling Analyse.

OA kan lett oppleves som en separat aktivitet fra planleggingen og gjennomføringen av militære operasjoner. En tradisjonell oppfatning i Forsvaret er at analytikeren bevæpner seg med datamaskiner og en overdreven mengde vanskelige ord, og at han analyserer Forsvarets problemstillinger fra kontorer som ligger lengst mulig unna stridssonen. Selv om overnevnte bilde er vel klisjépreget, skal det ikke stikkes under en stol at kontakten mellom OA-miljøet og de operative burde ha vært tettere.

Dette er viktig av to hensyn. For det første kan operative miljøer dra direkte nytte av samarbeid med analytikere. I de siste tiårene har NATO fokusert på å ha en analysekapasitet tilgjengelig under militære oppdrag. Erfaringen viser at analytikere i operative miljø bidrar til gode beslutningsprosesser, ved å gjennomføre systematiske analyser som svarer på problemstillinger og identifiserer nye løsningsmuligheter (1). Norge har også gode erfaringer innen dette feltet, etter at FFI-forskere deltok i en analysecelle for NATO-styrkene i Kosovo i 2001 (KFOR5).

På den andre siden vil også FFI styrkes gjennom et tettere samarbeid med de operative. FFI skal være en rådgiver for den norske militære og politiske ledelsen. Forsvaret er for tiden inne i en rivende utvikling, hvor spesielt balansen mellom nasjonale sikkerhetsutfordringer og internasjonalt engasjement står i fokus. Da trenger FFI god kompetanse om hvilke utfordringer Forsvaret vil stå overfor under ulike typer oppdrag. Ikke minst er dette viktig for analysevirksomheten ved FFI, som tradisjonelt har bidratt tungt inn i grunnarbeidene for langtidsplanene om Forsvarets struktur og utvikling.

Til nå har det vært lite formalisert samarbeid mellom FFI og Forsvaret på dette feltet, annet enn det som skjer etter behov i prosjektene. Men på bakgrunn av erfaringene fra KFOR5 har FFI gjennomført et mindre oppdrag, "Analysestøtte for Forsvarets operasjoner", hvor en FFI-forsker (Håvard Fridheim, Avdeling Analyse) har arbeidet deltid ved Fellesoperativt Hovedkvarter i Stavanger. Dette har skjedd i løpet av ca. 1 år, fra mars 2003 til mars 2004.

Denne rapporten dokumenterer de viktigste erfaringene dette oppdraget. Rapporten ser på følgende forhold:

- Bakgrunnen for oppdraget
- Gjennomføring og avvik fra opprinnelig plan
- Forslag til videre samarbeid

Et problem under skrivingen av rapporten har vært å få den til å bli noe mer enn en lang ”reiserapport” fra et morsomt år vest for Langfjellene. Det er derfor lagt vekt på det siste punktet i listen over, for å gi rapporten merverdi utover et rent referat fra oppholdet.

2 HVORDAN BLE ”ANALYSESTØTTE FOR FORSVARETS OPERASJONER” TIL?

Dette kapittelet diskuterer litt av bakgrunnen for oppdraget ”Analysestøtte for Forsvarets operasjoner”. De innledende ambisjonene og rammene for arbeidet blir presentert.

2.1 KFOR5 – Norske analytikere i felten

Flere land (bl.a. USA og Storbritannia) har gode erfaringer med å ha med analytikere som støtter hovedkvarterene under militære operasjoner. Særlig verdsette egenskaper er fleksibiliteten overfor et bredt spektrum av problemer og evnen til å strukturere og forenkle problemer, etablere en kvantitativ basis for beslutninger og få frem etterprøvbare resonnementer.

Da Norge/Danmark overtok ledelsen av KFOR5 i Kosovo i 2001, stilte FFI med forskere til en analysecelle¹ i KFOR5. Målsettingen med innsatsen var todelt. Først og fremst skulle dette sørge for at det ble gitt analytisk og vitenskapelig basert støtte til ledelsens og stabens beslutningsprosesser. Men for FFI var det også viktig å få større forståelse for hvilke utfordringer som Forsvaret står overfor under militære operasjoner.

Erfaringene med operasjonsanalysecellen i KFOR5-hovedkvarteret var positive, spesielt når det gjaldt å gi løpende bidrag til tidskritiske vurderinger og å samle innsikt for videre forskning. I ettertid var det ønske om å etablere et sterkere forskningsmessig nærvær i Norge til støtte for Forsvarets operasjoner. Det var da naturlig å se på et samarbeid mellom FFI og FOHK.

2.2 ”Analysestøtte for Forsvarets operasjoner” – Ambisjoner med arbeidet

Høsten 2002 fikk FFI penger av FO/Fellesstaben til å gjennomføre et mindre oppdrag med analysestøtte. ”Analysestøtte for Forsvarets operasjoner” ble startet opp vinteren 2003, som et ettårig samarbeid mellom FFI og FOHK.

Målsettingene med arbeidet var som følger:

- Identifisere ulike løsninger for analysestøtte, som også ivaretar muligheten for deltakelse i utenlandsoperasjoner eller under øvelser
- Bidra til at FFI kan yte direkte forskningsmessig støtte til Forsvarets operasjoner og

¹ Sammen med Forsvarets forskningstjeneste (FOFT) i Danmark

forberedelsene til disse

- Etablere en tilstedeværelse ved FOHK og tilby en ”prototypkapasitet” når det gjelder OA ifm. operasjoner og øvelser som ledes fra hovedkvarteret
- Identifisere prioriterte arbeidsoppgaver, arbeidsformer og organisering av en eventuelt permanent tilstedeværelse av FFI-forskere ved FOHK
- Delta i NATO Research and Technology Organisations studiegruppe SAS-044, ”Decision Support For Joint Task Force And Component Commanders”²

FFI stilte med en forsker i oppdraget. Oppdragsteksten understreket at det var ønskelig at denne hadde en betydelig tilstedeværelse ved FOHK - ca. 100 ”forskerdøgn” ved hovedkvarteret i løpet av oppdraget.

3 ETT ÅR I STAVANGER

Kapittelet diskuterer den praktiske gjennomføringen av arbeidet, herunder en del avvik fra den opprinnelige planen. De viktigste erfaringene fra arbeidet blir presentert som grunnlag for en diskusjon om permanente løsninger for analysestøtte ved FOHK.

3.1 FOHK

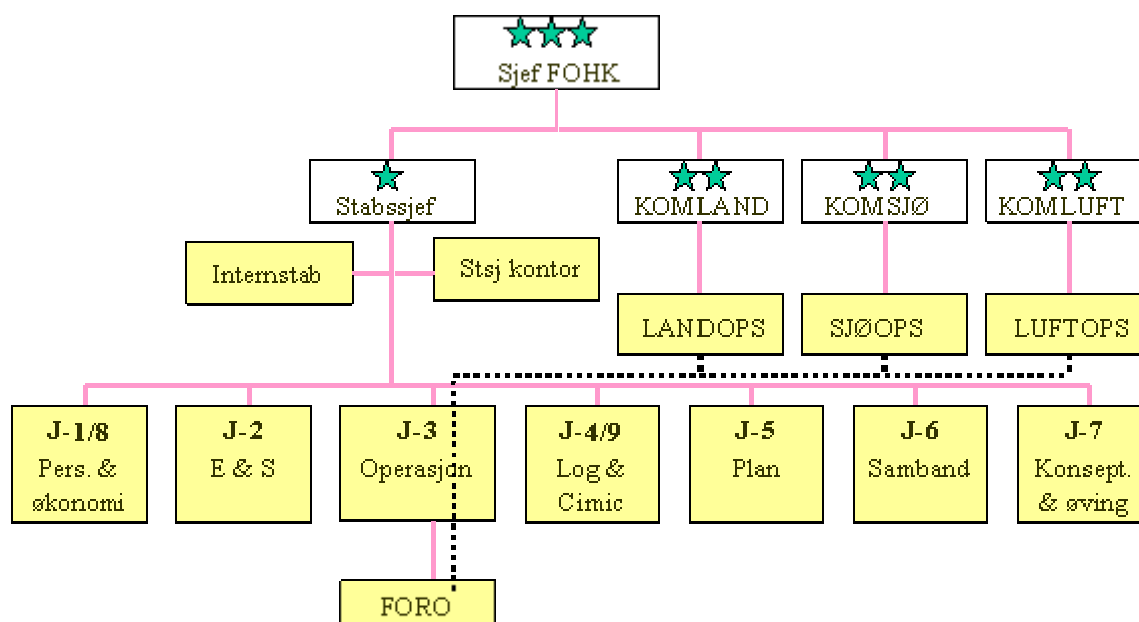
Fellesoperativt hovedkvarter på Jåttå ved Stavanger er den sentrale fellesoperative kommandoen i Forsvaret. FOHK har ansvaret for å planlegge og lede Forsvarets operasjoner i fred, krise og i krig. Landsdelskommandoene i Bodø (LDKN) og Trondheim (LDKS)³ er underlagt FOHK (3). Den interne organiseringen av FOHK er skissert i figur 3.1.

FOHK er samlokalisert med NATOs Joint Warfare Center (tidligere Joint Headquarters North), men i utgangspunktet er dette separate institusjoner. Samlokaliseringen er riktignok et uttrykk for et ønske om at hovedkvarterene kan dra veksler på hverandre, uten at dette er foreløpig er et veldig plagsomt innslag i den daglige virksomheten i stabene.

FOHK var et naturlig sted å se på når aktiviteten med nasjonal analysestøtte for Forsvaret skulle startes. Dette skyldes selvfølgelig hovedkvarterets arbeidsoppgaver, men også at Sjef FOHK ved oppdragets start var generalløytnant Thorstein Skiaker, som også var øverstkommanderende for KFOR5.

² Denne studiegruppen skulle utvikle en håndbok og kartlegge dataverktøy og metoder for operasjonsanalysestøtte til operative sjefer.

³ LDKS ble vedtatt nedlagt av Stortinget i juni 2004.

Figur 3.1 Organisasjonsskisse for FOHK

Et viktig forhold for oppdraget var at FOHK fra november 2002 fikk som mandat å overta ansvaret for den operativt rettede eksperimenteringen i Forsvaret. Ved FOHK opprettet man en ny stab for å håndtere dette ansvaret, J7 – Konseptutvikling og øving⁴. Denne var i oppstartfasen våren 2003.

3.2 Oppstart og organisering av arbeidet

Ved oppdragets start var den en viss usikkerhet rundt hvordan det hele skulle gripes an. Et problem var hvor ”analysecellen” skulle plasseres organisatorisk i hovedkvarteret. Ingen miljø stod direkte klare til å ta imot FFIs utskremte, men etter noen innledende runder ble det bestemt å plassere forskeren i J7-staben.

J7 var imidlertid ikke operative før etter påske i 2003, og dette medførte en forsinkelse av oppdraget. Forskeren ble derfor involvert i et annet prosjekt ved FFI. Dette viste seg å ta mer tid enn beregnet, og varte frem mot sommeren 2003. I praksis ble det derfor ikke gjort mye arbeid med analysestøtte første halvår 2003.

I denne perioden fikk FOHKs CD&E-arbeid større oppmerksomhet, ikke minst fordi NATOs Joint Warfare Center ble vedtatt lagt til Stavanger. Fra og med høsten 2004 forlot man derfor ambisjonen om å yte generell analysestøtte til operasjonsplanleggingen ved FOHK, og forskeren gikk i stedet inn som en ”stabsmedarbeider” ved CD&E-avdelingen ved J7. Ambisjonen om å skissere løsninger for en permanent analysekapasitet ved FOHK ble imidlertid beholdt, og oppdraget ble forlenget med noen måneder, til påsken 2004. Ved oppdragets slutt hadde forskeren tilbragt ca. 70 døgn ved FOHK, og vært ca. 35 døgn på reiser og eksterne møter i forbindelse med FOHK-arbeidet.

⁴ Senere har denne skiftet navn til ”Eksperimentering, utvikling og øving”

Parallelt med dette oppdraget hadde FFI startet et prosjekt innen CD&E (2). ”Metodikk for konseptutvikling og eksperimentering” (METEX) ble igangsatt av FO/Fellesstaben, men prosjektet arbeidet etter hvert direkte mot J7 FOHK pga. deres nye ansvar innen CD&E. Forskeren samarbeidet noe med dette prosjektet i løpet av 2003/04, og dette påvirket arbeidsoppgavene som ble utført ved Jåttå.

3.3 Arbeidsoppgaver

Selv om FOHK fikk ansvaret for operativt rettet eksperimentering i Forsvaret fom. november 2002, var det ikke åpenbart hva dette medførte av reelle oppgaver. I 2003 brukte J7 derfor mye tid til:

- Intern kompetanseoppbygging, for å avklare hva CD&E er og hva som ble forventet av FOHK innen dette feltet
- Møter med andre miljøer i inn- og utland, for å presentere FOHK som en viktig aktør innen CD&E og bidra til samarbeid innen Forsvaret⁵

Dette tok også mye av forskerens tid i løpet av oppdraget.

Utover dette kan det være verdt å trekke frem oppgavene som er skissert i de kommende avsnittene.

3.3.1 Liaison FOHK/FFI

Det er et klart behov for tettere informasjonsutveksling mellom FFI og FOHK, og forskeren ivaretok noen slike oppgaver i løpet av oppdraget, i form av å:

- Grave fram informasjon til FFI-arbeidere som ønsket kontakt med FOHK
- Sette FOHK på sporet av ”riktige personer” å snakke med på FFI

Et spesielt tilfelle oppstod under FOHKs innledende arbeider rundt operasjonaliseringen av Nettverksbasert forsvar (NBF). FFIs NBF-prosjekter hadde mye informasjon som kunne være av nytte for dette arbeidet. Det ble derfor arrangert et ”miniseminar” ved FOHK om dette temaet, hvor forskningssjefene for NBF-prosjektene dro til Stavanger og briefet hovedkvarteret om aktiviteten. Et miniseminar kan være effektivt for rask informasjonsutveksling og kontaktbygging mellom FFI og FOHK, og er en form for forskningsformidling som FFI bør vurdere å gjennomføre oftere.

3.3.2 Web

Forskeren jobbet en del med web-relaterte oppgaver for J7, herunder:

- Utarbeidelse av en mini-web om FFI for J7, hvor kortinformasjon om FFIs prosjekter ble samlet
- Utarbeidelse av en hjemmeside for J7 på FISBASIS

⁵ Dette siste har vært viktig, siden mange aktører kastet seg på CD&E-karusellen etter hvert som begrepet bredte om seg.

- Forsøk på å få lagt et web-verktøy utviklet i METEX ut på FISBASIS

Det siste punktet medførte en del knuffing med FLO/IKT. METEX-verktøyet som skulle legges ut var ikke tilpasset malverket i FISBASIS, og det ville være kronglete å gjennomføre denne tilpasningen uten å ødelegge verktøyets funksjonalitet. Det har ennå ikke lyktes å få verktøyet ut på FISBASIS i ønsket form. Om ikke annet viser dette at Forsvaret fremdeles har en god vei å gå før det blir nettverksbasert og tilrettelegger for enkel informasjonsoverføring mellom miljøene.

3.3.3 Eksperimenteringsforslag

En av leveransene fra METEX er en prosess med tilhørende hjelpeverktøy for behandling av eksperimenteringsforslag. Meningen er at FOHK skal benytte dette i dag-til-dag-saksbehandling av ideer til eksperimentering, og bruke verktøyet for å prioritere mellom aktiviteter. Det siste året har det derfor vært viktig for METEX å få tilbakemelding fra CD&E-avdelingen på om verktøyet er brukbart eller ikke.

Forskeren arbeidet spesielt med dette. Dette inkluderte utprøving av verktøyet på reelle eksperimenteringsforslag og diskusjon med METEX om forbedringer. I dette arbeidet lå også et eget løp med evaluering av verktøyet mot følgende eksperimenter våren 2004:

- GPS-jamming under Joint Winter 04
- Bruk av Safari skolefly som "UAV" under Joint Winter 04
- Utprøving av ad-hoc-bildeoppbygging under Blue Game 04

Resultatet av dette arbeidet ble en "oppstramming" og klargjøring av de ulike delene av verktøyet.

3.3.4 SAS-044

SAS-044, "Decision Support for Joint Task Forces and Component Commanders", var en arbeidsgruppe under SAS-panelet i NATO RTO⁶. Dennes oppdrag var å synliggjøre nytten av analysestøtte til militære operasjoner og skrive en håndbok for hvordan slik støtte best kan gis.

Arbeidet i gruppen startet opp våren 2002, men forskeren kom først inn i arbeidet vinteren 2003⁷. På dette tidspunktet var de fleste deltakerne i gruppen mest opptatt med krigen i Irak. Arbeidet ble derfor kraftig forsinket, og det var også en viss avskalling av deltakere utover våren 2003. Forskeren måtte derfor legge ned mer arbeid enn planlagt for å bidra til at den nevnte håndboken ble skrevet ferdig, og blant annet lede en arbeidsgruppe som så spesielt på metoder og verktøy for OA-støtte.

Sluttproduktet etter SAS-044 ble en håndbok (Code of Best Practice) for analysestøtte til militære operasjoner (1). Denne skisserer viktige suksesskriterier for hvordan operasjonsanalyse

⁶ Research and Technology Organisation

⁷ I utgangspunktet deltok FFI-forskeren Johnny Otterlei i gruppen. Undertegnede overtok Otterleis plass vinteren 2003.

best kan integreres i og støtte militære beslutningsprosesser, og beskriver kompetanse, verktøy og utstyr som er nødvendig for å yte den nødvendige støtten

De første utkastene av håndboken har allerede blitt godt mottatt av potensielle brukere. Straks den er ferdigstilt bør den bli et viktig hjelpemiddel for både analytikere i felten og for offiserene som må arbeide sammen med dem. Boken vil også inneholde mye informasjon som er relevant for utviklingen av analysesamarbeidet mellom Fellesoperativt hovedkvarter og FFI.

3.4 Erfaringer

I de neste avsnittene diskuteres noen av de praktiske erfaringene med å komme som FFI-medarbeider inn i FOHK.

3.4.1 Integrering og administrative forhold

Integrering av FFI-forskere ved FOHK er et mangedimensjonalt problem. Dels går dette på de administrative rutineene som omgir forskeren, dels går dette på å bli akseptert sosialt i arbeidsgruppen.

Rent administrativt er det en rekke utfordringer med å være fysisk til stede ved FOHK men administrativt underlagt FFI. Noen praktiske utfordringer, som bør avklares så langt det er mulig, er listet opp under:

- Hvem er egentlig sjefen – forskningssjefen ved FFI eller avdelingssjefen ved FOHK? Et naturlig tilleggsproblem blir da: Hvem skal ha medarbeidersamtale med medarbeideren?
- Hvem skal dekke medarbeiderens driftsutgifter – datautstyr, kontormøbler, reiser o.l.?
- Hvordan kan medarbeideren være sikker på å få all relevant administrativ informasjon fra FFI (spesielt siden dette som regel publiseres på FFIs interne arbeidsnett, som det naturlig nok ikke er tilgang til fra FOHK)?
- Hvordan kan medarbeideren få registrert timer, dekket reiseutgifter osv., uten tilgang til FFIs interne arbeidsnett?
- Hvordan kan medarbeideren sikre seg tid til faglige oppdateringer?

Alt dette er forhold som lar seg løse, men som krever en viss tankevirksomhet og avklaringer mellom FFI og FOHK.

Uansett vil det være et problem for FFI-personell å gli inn i de administrative rutineene ved FOHK, siden de ikke inngår i den normale personelloppsetningen ved hovedkvarteret⁸. Da er det lett å bli møtt med holdningen ”dette har vi ikke rutiner for, og siden vi egentlig ikke har noe ansvar for deg, kan vi dessverre ikke gjøre noe med det”. Et problem i dette oppdraget var bl.a. å få permanent adgangskort til hovedkvarteret. Slike administrative utfordringer skaper en del unødvendige hindre for å få integrert FFI-medarbeiderne, og ikke minst kan dette ta frustrerende mye tid. Selv om dette fungerte noe bedre da en ny FFI-forsker kom til FOHK i mars 2004, er

⁸ Et spesielt problem er at man ikke får tildelt et OPLF-nummer ved hovedkvarteret. Dette gjør det for eksempel vanskelig å benytte Forsvarets DOCULIVE-løsning for elektronisk saksbehandling.

det fremdeles flere ting å ta tak i på dette feltet.

På den sosiale siden har FFIs personell blitt godt mottatt i hovedkvarteret. Man blir møtt med en blanding av undring, nysgjerrighet og lett FFI-mobbing, men de fleste ser behovet for et tettere samarbeid mellom FOHK og FFI, i en eller annen form. De administrative forholdene som er diskutert over gjør det imidlertid lett å se arbeidsgruppen ved hovedkvarteret som et visst antall personer ”pluss en fra FFI”. Det ideelle hadde vært at medarbeideren anses som FOHKs mann, og som en følge av dette kan brukes til å representere hovedkvarteret, f.eks. eksternt i møter og foredrag⁹.

Integrering avhenger selvfølgelig også av at medarbeideren er synlig i hovedkvarteret og til stede så mye som mulig. Som nevnt innledningsvis ble oppdraget forsinket våren 2003, og dette ga langt mindre tilstedeværelse ved FOHK enn planlagt, med kun sporadiske dagsbesøk som resultat. Dette ble langt bedre høsten 2003, hvor ambisjonen om å være ved FOHK fire dager i uken ble oppfylt. I tillegg bør medarbeideren delta på de vanlige administrative og sosiale arenaer ved FOHK i den grad han har mulighet, alt fra felles morgenmøter via lunsj i kantinen til Commander’s calls og avdelingsfestligheter.

3.4.2 Lojalitet

Lojalitetskonflikter kan melde seg i denne typen oppdrag. Dette gjelder særlig hvilken informasjon som kan bringes videre fra det ene miljøet til det andre. FOHK ønsker å ha en medarbeider som de kan trekke mest mulig veksler på, og dette skjer best ved å involvere forskeren så mye som mulig i det løpende arbeidet ved hovedkvarteret. Da må FOHK kunne stole på en viss konfidensialitet og at diskusjoner angående arbeidet forblir innenfor veggene på Jåttå. FFI er på sin side interessert i informasjon fra FOHK, og vil etterspørre informasjon om det som skjer i hovedkvarteret.

Normalt går denne lojalitetsbalansegangen greit, men det dukker selvfølgelig opp tvilstilfeller underveis. I dette oppdraget ble det generelt valgt en strategi hvor eventuell tvil kom FOHK til gode. Overdreven sladring av ”inside info” tilbake til FFI er et dårlig virkemiddel for å bygge opp et tillitsfullt forhold til medarbeiderne i Stavanger.

3.4.3 Størrelse på analysecellen

Det ble ikke utført mye analysestøtte som støtte til operasjonsplanlegging under dette oppdraget, men det har allikevel blitt gjort noen erfaringer når det gjelder hvor stor en analysecelle ved FOHK bør være for at denne kapasiteten kan ivaretas. I oppdraget stilte FFI med én forsker ved FOHK. Dette er for lite dersom man skal ha en ambisjon om å kunne yte løpende analysestøtte.

Problemet er i første rekke at en person ikke utgjør noe miljø. Han har ingen analytiske sparringpartnere å diskutere problemstillinger med, og dersom han er på reise eller ferie, er ”analysecellen” i praksis borte fra FOHK. Kapasiteten til å løse oppdrag blir for liten.

⁹ En morsom delproblemstilling blir da om forskeren kan representere FOHK i prosjektrådsmøter ved FFI

Løsningen kan styrkes på flere måter:

- Flere FFI-medarbeidere ved FOHK. Internasjonale erfaringer tilsier at kritisk masse er 2 personer, men man bør gjerne være flere (1).
- Et utpekt støtteapparat ved FFI ("reachback"), som kan diskutere problemstillinger med analysecellen og ev. løse problemstillinger som sendes over fra FOHK.
- Et prosjekt ved FFI som løser spesifikke oppdrag for FOHK.

Det siste punktet skisserer i praksis den ordningen som har vært gjeldende under dette oppdraget, med en forsker ved FOHK og METEX-prosjektet som skulle støtte FOHKs CD&E-arbeid. Denne løsningen fungerer dersom det settes en ramme med oppgaver som skal løses på forhånd, og at man bruker forskeren ved FOHK som prosjektets forlengede arm inn i hovedkvarteret. Den er neppe like egnet til å takle uforutsette problemstillinger som dukker opp fortløpende, innenfor forskjellige problemområder.

Uansett vil størrelsen på analysecellen avhenge av målsettingene med arbeidet og ressursene som er tilgjengelige. Men dersom ambisjonene er å ha analysestøtte som faktisk kan påvirke beslutninger og støtte gjennomføring av øvelser og operasjoner, er en person for lite.

3.4.4 Lokalisering av analysecellen

Plasseringen av forskeren i J7/I, CD&E-avdelingen ved FOHK, kan diskuteres. J7 er på mange måter en av de "minst operative" stabene ved FOHK. Her drives det med øvelsesplanlegging, militære erfaringer og støtte til konseptutvikling og eksperimentering. Dette er for så vidt interessante tema for en forsker med akademisk bakgrunn, men de gir ikke automatisk noe tett inngrep med de som har ansvar for planlegging og gjennomføring av Forsvarets løpende operasjoner.

Årsaken til at forskeren ble plassert i J7 var i første rekke ønsket om støtte til CD&E-arbeidet ved FOHK. Dersom ambisjonen om å yte analysestøtte på et mer generelt grunnlag enn dette skal tas opp igjen, kan andre løsninger være aktuelle:

- Fremdeles lokalisering i J7, men økt kontaktvirksomhet mot de andre avdelingene for å "shoppe" etter problemstillinger for analyse
- Lokalisering i J5, operasjonsstaben
- En egen analysecelle ved hovedkvarteret, muligens under stabssjef
- Flere forskere fordelt rundt om i ulike staber

4 FREMTIDIG ANALYSESTØTTE FOR FORSVARET

Kapittelet diskuterer det fremtidige analysesamarbeidet mellom FFI og FOHK. Forhold som tas opp er hvordan løsningen bør organiseres og hvilke oppgaver som kan være naturlige for en analysecelle ved FOHK. Det understrekes at kapittelet er skrevet sett fra forskernes side, med hensikt på å gjøre deres hverdag mest mulig effektiv (spesielt når det gjelder ambisjonen for og organiseringen av samarbeidet).

4.1 Ambisjon

Følgende ambisjoner er relevante for å kunne snakke om analysestøtte til Forsvarets operasjoner:

- FFIs medarbeidere må arbeide med problemstillinger for hele FOHK, ikke bare for en J-stab
- De må brukes til å analysere operative problemer i FOHKs daglige operasjonsplanlegging og -gjennomføring
- De må få tilgang til beslutningsfora og ledelsespersoner ved FOHK. Stikkord her er morgenmøtene for hovedkvarterets ledelse, stabsmøtene og muligens enkelte møter i kommandogruppen. Med mindre medarbeiderne har tilgang til slike fora, er det vanskelig å se for seg noen særlig effektiv analysestøtte
- De må bruke øvelser til å trene på analysestøtte under operasjoner, som forberedelse til evt. å selv delta som støtte under militære operasjoner i utlandet
- De må jobbe ved FOHK og bruke hovedkvarterets standardløsninger og formater for presentasjon av informasjon

4.2 Organisering og omfang

Ambisjonene som er skissert over tilsier at kun en FFI-medarbeider ved FOHK ikke er tilstrekkelig. Det bør være minst to analytikere i en analysecelle ved hovedkvarteret¹⁰. Det må også vurderes om det skal utpekes fast personell ved FFI som kan støtte FOHK-analytikerne i tilfelle det skal analyseres kompliserte problemstillinger (reachback).

Den optimale lokaliseringen av en slik analysecelle er som et selvstendig ledd under Stabssjef FOHK. Da frontes analysecellen som en felles ressurs for hele FOHK, og en slik posisjon kan sannsynligvis lette tilgangen til beslutningstakerne ved hovedkvarteret. Faren med å plassere cellen inne i en av stabene er at den lett blir sugd opp i det løpende stabsarbeidet og ikke får tid til analysestøtte.

En relatert problemstilling er at J-strukturen og arbeidsoppgavene ved FOHK ikke er statiske. Derfor bør ikke analysestøtten kobles for tett mot ett miljø ved FOHK. Den nåværende løsningen med analysestøtte er knyttet til CD&E-avdelingen i J7-staben. Det er imidlertid ikke usannsynlig at CD&E-ansvaret etter hvert trekkes ut av FOHK, siden det ikke glir naturlig inn i hovedkvarterets hovedoppgaver med planlegging og gjennomføring av operasjoner. Da kan et samarbeid mellom FOHK og FFI havarere samtidig, eller i det minste måtte begynne fra start igjen.

Lokaliseringen av denne cellen på FOHK er likevel mindre viktig, så lenge følgende kriterier er på plass:

- Cellen kan brukes av alle J-stabene

¹⁰ En løsning med bare en analytiker ved FOHK er på ingen måte bortkastet – den sikrer en kontaktflate mellom FOHK og FFI, og en person kan gjøre mye god jobb i den staben han sitter i. Men dersom ambisjonen er å kunne gi analysestøtte for hele hovedkvarteret, må antall personer økes.

- Cellen får tilgang til beslutningsprosesser
- Cellens arbeidsoppgaver og ansvar er klart spesifisert

4.3 Oppgaver

Oppgavene som skisseres under viser noen muligheter for OA-støtte i hovedkvarteret. Flere av disse oppgavene er for kompliserte og tidkrevende for én forsker å gjennomføre alene.

4.3.1 CD&E

Det foreløpige samarbeidet mellom FOHK og FFI er tett knyttet til CD&E-arbeidet ved hovedkvarteret. Følgende oppgaver vil være naturlig i denne sammenheng:

- Bistand til saksbehandling av eksperimentforslag
- Støtte til planlegging av gjennomføring av eksperimenter
- Datafangst, analyse og rapportering ifm. eksperimenter
- Analyser ifm. Lessons Learned-arbeid
- Gjennomføre syntetiske (simulerte) eksperimenter

4.3.2 Analysestøtte til operasjoner

Det finnes mengder av mulige oppgaver for analytikere under de ulike fasene av en militær operasjon. Operasjonens utvikling vil naturlig nok bestemme hvilke problemer som er aktuelle for analyse, men følgende generelle oppgaver vil ofte kreve innsats:

- Analysere og anbefale ulike fremgangsmåter under operasjonen (Courses of Action) – risikoanalyser, gjensidige avhengigheter osv.
- Utvikle kriterier for måling av effektiviteten av operasjonen
- Vurdere logistikk-løsninger, f.eks. knutepunkter og flaskehalsar knyttet til disse
- Utarbeide og evaluere deployeringsplaner
- Lage planer for datainnsamling
- Lage statistikker av hendelser i operasjonsområdet – kriminalitet, ulykker osv.
- Visualisere og forenkle beslutningsproblemer
- Modellere og analysere prosessene i hovedkvarteret, for å forbedre informasjonsflyt

Flere av disse oppgavene kan bli svært kompliserte, og kunsten for analytikerne vil være å forenkle disse og gi innspill til den løpende beslutningsprosessen. Dersom slik støtte skal gis under en reell operasjon, vil det ikke være mulig å bruke tidkrevende verktøy og teknikker. Analytikeren vil komme langt med standard kontorverktøy som MS Office (for eksempel mindre regnearksimuleringer og enkel statistikk i Excel).

4.3.3 Analysestøtte ved øvelser

Analysestøtte under øvelser vil i stor grad dreie seg om de samme oppgavene som skissert i avsnitt 4.3.2. Øvelser kan brukes for å trene forskerne i å gi hurtig støtte til oppdukkende analyseproblemer, samt gi en viss erfaring med å oppholde seg i felten.

4.3.4 Nettverksbasert forsvar

NBF-konseptet er dominerende i alle styrende dokumenter for Forsvarets utvikling, men foreløpig er det usikkert hvordan operasjonaliseringen av NBF vil gå. FOHK vil sannsynligvis ha en sentral rolle i den videre utviklingen av konseptet. Da er det naturlig å involvere forskere ved hovedkvarteret i dette arbeidet.

Det vil selvfølgelig være grenser for hvor mye én analytiker kan bidra i et slikt arbeid, men en viktig funksjon vil være å ivareta kontakten mot NBF-prosjektene som kjøres ved FFI. En tettere kontakt mellom FOHK og disse prosjektene kan gi hensiktsmessige bidrag til utviklingen av NBF.

4.3.5 Generelt liaison-element FOHK/FFI

Selv om dette ikke er knyttet direkte til analysestøtte, kan det være nyttig å knytte noen generelle liaison-oppgaver til FFI-personellet som er i Stavanger. Det er naturlig å tro at FFI og FOHK vil ha tett kontakt på flere områder fremover, og FFIs utskremte på Jåttå kan hjelpe til at denne kontakten skjer så friksjonsløst som mulig.

Ikke minst er dette aktuelt knyttet til finansiering av FFI-prosjekter. Etersom penger til FoU-virksomhet har blitt en mangelvare i resten av Forsvaret, har FFI blitt mer interessert i prosjektsamarbeid med og finansiering fra FOHK. Det fordrer imidlertid at FOHK er interessert i problemstillingene som tas opp i prosjektene, og det har vært tilfeller hvor FOHK har vært foreslått som finansieringskilde til arbeider de har marginal interesse av. Slike prosesser vil sannsynligvis være mer effektive om FFI-personell i Stavanger driver litt forberedende virksomhet, og på et tidlig stadium kan avklare hvilke initiativer fra FFI som er/ikke er av interesse for FOHK¹¹.

5 KONKLUSJON

Etter at det innledende ettårige samarbeidet mellom FOHK og FFI er gjennomført, synes det som om det et bra grunnlag for videre samarbeid. Ikke minst gir dette seg utslag i at ordningen har blitt forlenget, slik at FFI nå har en analytiker i hovedkvarteret frem til utgangen av 2006.

FFIs innsats har i hovedsak vært rettet mot CD&E-arbeidet ved FOHK. Dette gjelder også for forskeren som nå er ved FOHK, i alle fall på kort sikt. Imidlertid vil det etter hvert måtte gjøres en prinsippavgjørelse om hvilken form samarbeidet skal ha fremover. Enten kan man fortsette som i dag, med en analytiker som primært arbeider med oppgaver i en av J-stabene. Alternativet er å utvide cellen, og se på oppgaver for hovedkvarteret som helhet.

Det er naturlig å anta at den store verdiøkningen i dette samarbeidet ligger i å få minst 2 forskere til FOHK. Dette gir større muligheter i:

¹¹ På den andre siden kan slikt arbeide ta en del tid, og det bør ikke legges opp til mye innsats rundt dette i tilfelle FFI fremdeles skal ha bare en person i Stavanger.

- Oppgavespekteret. 2 personer gjør det mulig å ta opp igjen ambisjonen om å yte støtte til planleggingen og gjennomføringen av operasjoner.
- Informasjonsutveksling FOHK/FFI. 2 personer styrker muligheten til å ha et effektivt liaisonelement mellom FOHK og FFI, og FFI har større muligheter til å ta opp læring om Forsvarets operasjoner

Hvorvidt man får til dette vil selvfølgelig avhenge av den kost-nytte-vurdering som både FOHK og FFI gjør i forhold til en slik kapasitet. Men avslutningsvis kan det være verdt å nevne at større NATO-nasjoner sjelden drar i felten uten å ha analysekapasitet med på lasset, og at analytikere nå jobber permanent ved flere operative hovedkvarter i NATO. Slike ordninger hadde neppe kommet på plass uten at nytten vurderes å være stor.

Litteratur

- (1) NATO (2004): SAS-044 – Decision Support For Joint Task Force And Component Commanders, Code of Best Practice (Final Draft)
- (2) Aas Johan, Fridheim Håvard (2004): METEX – Metodikk for konseptutvikling og prioritering av eksperimenter – Sluttrapport, FFI/RAPPORT-2004/02328, Ugradert
- (3) FOHKs hjemmeside på Internett, <http://www.mil.no/foh>